

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
BAKİ DÖVLƏT UNİVERSİTETİ

FƏNN SİLLABUSU

Təsdiq edirəm _____
(kafedra müdiri)

İmza: _____

Tarix: “ _____ ” _____ 2015 -ci il

Kafedra: *Yerquruluşu və kadastr*

Fakültə: *Ekologiya və torpaqşünaslıq*

I. Fənn haqqında məlumat

Fənnin adı: *Torpaqların bonitirovkası*

Tədris yükü (saat cəmi): 77 , mühazirə - 33, məşğələ - 44

Tədris ili: 2015-2016 , Semestr: 7, Bölmə: azərbaycan

Kredit sayı (hər 30 saata 1 kredit) _____

II. Müəllim haqqında məlumat:

Orucov Akif Sovda oğlu, dosent əvəzi, biologiya elmləri üzrə fəlsəfə doktoru

Məsləhət günləri və saatları: *I gün saat 12-15*

E-mail ünvanı: *oruclu@rambler.ru*

İş telefonu: *012 538 74 96*

III. Tələb olunan dərsliklər və dərs vəsaitləri:

Əsas: 1. Q.Ş. Məmmədov, A.B.Cəfərov, A.S.Oruclu Torpaqların bonitirovkası. Bakı, 2015

2. Q.Ş. Məmmədov. Azərbaycanda torpaq islahatı: hüquqi və elmi-ekoloji məsələlər. Bakı, 2002.

3. Məmmədov Q.Ş. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Torpaq kadastrı: hüquqi, elmi və praktiki məsələləri. Bakı: Elm, 2003, 448 s.

Əlavə:

1. Борука А.Я. Бонитировка и экономическая оценка земель. М., 1972.

2. Вerveйко А.П. Земельный кадастр. Харьков.1973.

3. Вирма Ф.И. Государственный земельный кадастр. Горкий, 1976.
4. Гаврилюк Ф.Я. Почвоведение и земельный кадастр. 1967.
5. Дегтяров И.В. Земельный кадастр. М., 1979.
6. Магазинчиков Т.П. Земельный кадастр. Львов, 1980.

Fənnin təsviri və məqsədi:

IV. Kursun qısa təsviri: Torpaqların bonitirovkası təkcə bu sahənin mütəxəsislərini deyil, aqronomları, iqtisadçıları, yerquruluşçularını, coğrafiyaşünasları maraqlandıran vacib elmi-nəzəri və praktiki bir məsələdir. Bu problem respublikamızda da öyrənilir və tətbiq olunur. Bütün bunları nəzərə alaraq “Yerquruluşu, torpaq və şəhər kadastrı” və “Torpaqşünaslıq və aqrokimya” ixtisasları üzrə təhsil alan tələbələr üçün bu fənnin keçirilməsi olduqca vacibdir. Bu fənin “Torpaqşünaslıq və aqrokimya” ixtisasına tədrisi 77 auditoriya – 33 müəhazirə və 44 məşğələ saatlarından ibarətdir. Burada məşğələlərin keçirilməsi də nəzərdə tutulmuşdur. Kurs ilk növbədə tələbələrdə ilkin və fundamental nəzəri biliklərin əldə edilməsinə istiqamətlənmişdir. Burada bəzi mövzular 2, bəzilərinin isə 4 saat ərzində keçilməsi nəzərdə tutulmuşdur.

Kursun məqsədi: Torpaqların bonitirovkası və onun növləri haqqında tələbələrə fundamental biliklərin verilməsidir. Burada həmçinin bəzi praktiki vərdişlərin qazanılması da nəzərdə tutulmuşdur: əsas, geniş (və ya açıq) və yekun bonitet şkalalarının qurulması, torpaqların aqroistehsalat qruplaşdırılmasının aparılması, nəticədə torpaq qiymətləndirmə xəitələrinin tərtib edilməsi və s.

V. Fənnin təqvim planı:

Həftələr	Mövzunun adı və qısa icmalı	Mühazirə	Məşğələ	Saat	Tarix
	<p><u>Mövzu №1. Torpaqların bonitirovkasının nəzəri əsasları, predmeti və vəzifələri</u> <u>Qısa icmalı:</u> Torpaq, torpaq yeri və torpaq sahəsi anlayışları; torpaqların bonitirovkasının nəzəri əsasları – Dokuçayevin genetik torpaqşünaslığı. Münbitliyin tərifi, formaları (təbii, süni, effektiv, potensial, iqtisadi), I və II diferensial rentə haqqında təlim. Torpaqların bonitirovkasının tərifi. Torpaqların bonitirovkasının vəzifələri. <u>Oxu materialları:</u> Q.Ş. Məmmədov, A.B.Cəfərov, A.S.Oruclu Torpaqların bonitirovkası. Bakı, 2015</p>	+		2	
	<p><u>Mövzu №2-3. Torpaqların bonitirovkasının tarixi</u> <u>Qısa icmalı:</u> Torpaqların bonitirovkasının tarixi mərhələlərə və dövrlərə ayrılması: 1) Genetik torpaqşünaslığa qədərki dövr (Qədim Misir, Mesopatamiya, Qədim Roma, Bizans,</p>	+		4	

	<p>İran və Azərbaycan, Orta Əsrlər Avropası, Qədim Rus), Dokuçayev-Sibirtsev mərhələsi; 2) Sovet dövründə SSRİ-də və Azərbaycanda torpaqların bonitirovkası. Azərbaycan ərazisində torpaqların bonitirovkası ilə ona qədər ayrı-ayrı istiqamətlərdə aparılan tədqiqat işləri (otlaq torpaqlarının bonitirovkası, çayaltı və çayayararlı torpaqların bonitirovkası, üzümaltı torpaqların bonitirovkası. pambıq və taxılaltı suvarılan torpaqların bonitirovkası. meşə torpaqlarının bonitirovkası).</p> <p>Oxu materialları: Q.Ş. Məmmədov, A.B.Cəfərov, A.S.Oruclu Torpaqların bonitirovkası. Bakı, 2015</p>			
	<p>Mövzu №4. Torpaqların bonitirovkasında qiymət meyarlarının seçilməsi prinsipləri Qısa icmalı: Torpaqların bonitet balını müəyyən etmək üçün qiymət meyarı ola biləcək torpağın diaqnostik əlamət və xassələrinin seçilməsi ilə əlaqədar fikirlər (Dokuçayev, Çeremuşkin, Demalon, Kostıçev, Rassel və s.). Qiymət meyarlarının (humus, azot, fosfor, UƏC) qısa səciyyəsi</p> <p>Oxu materialları: Q.Ş. Məmmədov, A.B.Cəfərov, A.S.Oruclu Torpaqların bonitirovkası. Bakı, 2015</p>	+		2
	<p>Mövzu №5-6-7. Torpaqların bonitirovkasının metodu əsasları və tədqiqat mərhələləri Qısa icmalı: Torpaqların bonitirovkasının mərhələləri: kameral hazırlıq, çöl-laboratoriya və yekunlaşdırıcı-ümumiləşdirici. Kameral-hazırlıq mərhələsində görülən işlər. Meyar göstəricilərinin 0-20, 0-50 və 0-100 sm qatlara gətirilməsi. Humus, azot, fosforun ehtiyat formalarının tapılması. Əsas bonitet şkalasının qurulması</p> <p>Oxu materialları: Q.Ş. Məmmədov, A.B.Cəfərov, A.S.Oruclu Torpaqların bonitirovkası. Bakı, 2015</p>	+		6
	<p>Mövzu №8. Torpaq məlumatlarının riyazi-statistik təhlili Qısa icmalı: Qiymət meyarlarının seçilməsi məqsədilə torpaq məlumatlarının riyazi-statistik təhlili zamanı istifadə olunan düsturlar: $M = \sum V / n$; $\sigma = \pm \sqrt{(\sum x^2) / n - 1}$; $m = \pm \sigma : \sqrt{n}$; $C = \pm 100\sigma : M$; $P = \pm 100 m : M$; $t = M:m$. Torpaqların bonitirovkası zamanı korrelyasiya və reqressiya riyazi metodlarının tətbiqi: $r = \frac{\sum ax \cdot \sum ay}{\sqrt{\sum ax^2 \cdot \sum ay^2}}$</p> <p>Oxu materialları: Q.Ş. Məmmədov, A.B.Cəfərov, A.S.Oruclu Torpaqların bonitirovkası. Bakı, 2015</p>	+		2
	<p>Mövzu №9. Torpağın xassə və əlamətlərinə görə təshih əmsallarının müəyyən edilməsi Qısa icmalı: Torpaqların şorlaşma əlamətinin təshih əmsalları. Torpaqların şorakətlilik əlamətinin təshih əmsalları. Torpaqların qranulo-</p>	+		2

	<p>metrik tərkibinin təshih əmsalları. Kökyayılan qatın və ya torpağın yumşaq qatının qalınlığının təshih əmsalları. Torpağın eroziyasının təshih əmsalları. Bioiqlim potensialının (BİP) təshih əmsalları.</p> <p>Oxu materialları: Q.Ş. Məmmədov, A.B.Cəfərov, A.S.Oruclu Torpaqların bonitirovkası. Bakı, 2015</p>				
	<p>Mövzu №10. Torpaq növmüxtəlifliklərinin bonitet balının tapılması, açıq və yekun bonitet şkalalarının tərtib edilməsi</p> <p>Qısa icmal: Torpaq növmüxtəlifliklərinin, yəni torpağın ən aşağı taksonomik səviyyəsində olan vahidlərinin bonitet ballarının tapılması (Bn = Bt·Kş·Kq·Ky·Kd·Ke·Km və s.). Torpaq növmüxtəlifliklərinin açıq şkalasının tərtib edilməsi (B = a1·k1 + a2·k2 + a3·k3 +....:Sa). Tip və yarım tiplər səviyyəsində torpaqların yekun bonitet şkalalarının tərtibi.</p> <p>Oxu materialları: Q.Ş. Məmmədov, A.B.Cəfərov, A.S.Oruclu Torpaqların bonitirovkası. Bakı, 2015</p>	+		2	
	<p>Mövzu №11. Torpaqların aqroistehsalat qruplaşdırılması</p> <p>Qısa icmal: Torpaqların genetik-istehsalat xüsusiyyətləri və bonitet balları əsasında qruplaşdırılması. Torpaqların bonitet ballarına görə aqroistehsalat qruplaşdırılması. Q.Ş. Məmmədova görə Azərbaycan torpaqlarının aqroistehsalat qruplaşdırılması (torpaqların keyfiyyət qrupu).</p> <p>Oxu materialları: Q.Ş. Məmmədov, A.B.Cəfərov, A.S.Oruclu Torpaqların bonitirovkası. Bakı, 2015</p>	+		2	
	<p>Mövzu №12. Torpaqların qeyri ənənəvi metodlar əsasında bonitirovkası</p> <p>Qısa icmal: Torpaq-iqlim düsturlarından istifadə etməklə torpaqların bonitirovkası. Dəmyə torpaqlar üçün düsturlar : Taxılkimilər (qarğıdalısız) üçün Bt = 8,2 · Y · (∑ T > 10⁰ · RƏ) : (KƏ +70); Şəkər çuğunduru üçün Bşç = 4,3 · Y' · (∑ T > 10⁰ + 2000⁰) (RƏ – 0,2) : KƏ; Qarğıdalı üçün Bq = 5,7 · Y · (∑ T > 10⁰ · RƏ) : KƏ; Çoxillik otlar üçün Bço = 5,9 · Y'' · (∑ T > 10⁰ + 1000⁰) (RƏ – 0,1) : KƏ + 100; Birillik otlar üçün Bbo = 6,8 · Y''' · (∑ T > 10⁰ + 1000⁰) RƏ : KƏ + 100; Suvarılan torpaqlar üçün düsturlar: Taxılkimilər (qarğıdalısız) üçün: Bt = 8,2 · Y · ∑ T > 10⁰ : KƏ +70; Şəkər çuğunduru üçün: Bşç = 4,3 · Y' · 0,8 (∑ T > 10⁰ + 2000⁰) : KƏ; Qarğıdalı üçün Bq = 5,7 · Y · 1,2 · ∑ T > 10⁰ : KƏ; Çoxillik otlar üçün Bço = 5,9 · Y'' · 1,15 (∑ T > 10⁰ + 1000⁰) : KƏ + 100; Birillik otlar üçün Bbo = 6,8 · Y''' · 1,15 (∑ T > 10⁰ + 1000⁰) : KƏ + 100; Torpaq-ekoloji indeksi (TEİ) əsasında torpaqların bonitirovkası</p>	+		2	

	$T_{Ei} = 12,5 \cdot (2-p) \cdot n \cdot \sum T > 10^0 (R\Theta - 0,02) : (K\Theta + 100)$. Oxu materialları: Q.Ş. Məmmədov, A.B.Cəfərov, A.S.Oruclu Torpaqların bonitirovkası. Bakı, 2015				
	Mövzu №13. Torpaqların münbitliyinin müqaisəli qiymətləndirilməsi, aqro və meşəistehsalat qruplaşdırılması xəritələrinin tərtibi Qısa icmalı: Xəritə tərtibinin üsulları, Torpaqların bonitet xəritələrinin tərtibi. Kartoqram üsulunun mahiyyəti və onun torpaq xəritələrinin tərtibində tətbiqi. Torpaqların aqro və meşəistehsalat qruplaşdırılması xəritələrinin tərtibi. Müasir CİS əsasında torpaqların bonitet xəritələrinin tərtibi. Oxu materialları: Q.Ş. Məmmədov, A.B.Cəfərov, A.S.Oruclu Torpaqların bonitirovkası. Bakı, 2015	+		2	
	Mövzu №14. Aqrofiziki xassələrinə görə torpaqların bonitirovkası. Qısa icmalı: R.H.Məmmədovun tədqiqatları: torpaqların bonitirovkası zamanı torpaq və mühitin (iqlimin) göstəricilərindən qiymət meyarı kimi istifadə edilməsini, Azərbaycan torpaqlarının fiziki xassələrinə görə bonitet ballarının tapılması Oxu materialları: Q.Ş. Məmmədov, A.B.Cəfərov, A.S.Oruclu Torpaqların bonitirovkası. Bakı, 2015	+		2	
	Mövzu №15-16. Xarici ölkələrdə torpaqların bonitirovkası Qısa icmalı: Qiymətləndirmənin təsnifat sistemi. Qiymətləndirmənin bonitirovkata təsnifat sistemi (Kolorniya metodu - Stori əmsalı, FAO metodu). Oxu materialları: Q.Ş. Məmmədov, A.B.Cəfərov, A.S.Oruclu Torpaqların bonitirovkası. Bakı, 2015	+		4	
	Mövzu № 17. Müasir torpaq qiymətləndirmə sistemlərinin Azərbaycanda tətbiqi problemləri Qısa icmalı: Torpaqların kadastr qiymətləndirilməsi. Oxu materialları: Q.Ş. Məmmədov, A.B.Cəfərov, A.S.Oruclu Torpaqların bonitirovkası. Bakı, 2015	+		1	

VI. İmtahanın keçirilməsi forması - yazılı, şifahi, dialoq və ya test.

VII. Semestr ərzində qiymətləndirmə və bal bölgüsü:

Balların maksimum miqdarı – 100 bal.

A) *Semestr ərzində toplanan maksimum bal – 50 bal.*

Dərsə davamiyyətə görə	10 bal
Tələbələrin sərbəst işinə (referat, prezentasiya, tədqiqat işi və s.) görə Qeyd: Plagiat halları qəti qadağandır! Sərbəst işlə əlaqədar bütün tapşırıqların qısa təsviri, təqdim olunma şərtləri, vaxtı və qiymətləndirmə üsulu dəqiq göstərilir.	10 bal
Seminar (məşğələ) və ya laboratoriya dərslərinin nəticələrinə görə (eyni fəndən həm seminar (məşğələ), həm də laboratoriya dərsləri nəzərdə tutulduğu halda onların hər birinə 10 bal ayrılır). Əgər fənnin tədrisi yalnız mühazirə, seminar (məşğələ) şəklində nəzərdə tutularsa bu zaman davamiyyətə və sərbəst işə ayrılmış ballar istisna olmaqla qalan 30 bal tədrisin bu növ göstəricilərinə görə hesablanır.	20 bal
Kurs işinin hazırlanmasına və müdafiəsinə görə (fənn üzrə kurs işi (layihəsi) nəzərdə tutulmayıbsa, ona ayrılan 10 bal seminar (məşğələ) və ya laboratoriya dərslərinə əlavə olunur).	10 bal

B) *Semestr imtahanı nəticəsinə görə - maksimum 50 bal*

Hər biletdə – 5 sual, hər suala – 10 bal verilir

Qeyd: Tələbənin imtahandan topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır.

C) *Semestr nəticəsinə görə qiymətləndirmə (imtahan və imtahana qədər toplanan ballar əsasında):*

91 – 100 bal	əla	A
81 – 90 bal	çox yaxşı	B
71 – 80 bal	yaxşı	C
61 – 70 bal	kafi	D
51 – 60 bal	qənaətbəxş	E
51 baldan aşağı	qeyri-kafi	F

Müəllim: _____

(soyadı, adı, atasının adı)

İmza: _____

Tarix: _____